

Aan de boorden van de Rips

Simon van Wetten.

Ooit bouwde Antoon van Wetten, mijn overgrootvader, een rij van drie huisjes op de Beverdijk aan de Rips. Hij kreeg de drie woninkjes nog niet zo vlug verhuurd, en daarom trokken zijn zonen Knelis en Jan, met hun snel uitdijende gezinnen, in respectievelijk het middelste en linker huis. En zo groeiden de zestien jongens en meisjes van Van Wetten in de jaren twintig en dertig op aan de boorden van de enige echte Gemertse rivier, daar waar die rivier van oudsher "aojt de Pfl" komt. De Beverdijk lag immers aan de rand van de toenmalige bebouwde kom en het speelterrein van al dat jong grut strekte zich aan weerszijden van de Rips uit tot wel bijna aan de Lodderdijk.

In al hun argeloosheid betraden die kinderen vrijwel dagelijks de plek waar wij nog maar zo pas naar de restanten van de watermolen hebben gezocht. Op de plaats waar in de middeleeuwen het rad van de molen draaide en het Ripswater uitkolkte in het molenwiel, bevond zich in het begin van deze eeuw een duiker. Die

duiker vormde tevens een brug en was ook het startpunt van de jonge lichte Van Wettens - andere kinderen uit de buurt mochten óók weleens meedoen - voor een spel waarbij de deelnemers in een lange sliert, vlak achter elkaar, steeds over de Rips sprongen, tien meter verderop weer terug, enzovoort. De koppositie van die sliert was een uitermate begeerde rang en de gelukkige die voorop liep en dus het ritme der sprongen bepaalde, verdedigde zijn of haar plek op een wijze die verder uitsluitend valt waar te nemen bij sledehonden ver boven de Poolcirkel. Die duiker heeft eens bijna het leven gekost aan mijn oom Theo, toen nog een blaag van een jaar of acht. De Rips was na een dagenlange periode van regen en stortbuien flink opgezwollen en Theoke van Wetten viel een paar meter voor de duiker in het water en werd door de felle stroming de ondergrondse gang ingetrokken. Hij wist zich nog net aan de rand vast te houden, maar z'n handen en z'n hoofd waren de enige lichaamsdelen die nog

niet in de donkere krochten van de tunnel waren verdwenen. Nu kan ik tot uw opluchting vermelden dat neef Driek - dat was er ene van ome Knelis - dit alles had gezien. "Aha," zegt u, "die jongen ging onmiddellijk hulp halen!" Helaas, nee, zo is het niet gegaan. Driek bleef ter plekke staan kijken hoe lang Theo de strijd met de elementen kon volhouden. Slechts de toevallige komst van mijn oma, de moeder van Theo, voorkwam dat onze stamboom magerder zou zijn uitgevallen dan nu het geval is. Toen Theo voor de plattebuiskachel stond te drogen en tante Hanneke - de moeder van Driek - het verhaal vernam, werd Driek ter verantwoording geroepen. Waarom had hij geen hand uitgestoken? "Och," verdedigde Driek zich met een hoofdknik in de richting van de drenkeling, "da's er toch gín van ons."

Onze ome Hendrik - toen nog gewoon Henkie - was in zijn jonge jaren de trotse bezitter van een hondenkar. Hij had hem zelf gemaakt. Henk onttrok zich aan het Ripsspringen en dergelijke kinderachtigheden en ging rijden met zijn kar. Hij joeg de hond tot grote prestaties op. Zo kon hij etaleren dat zijn manier van vrijetijd besteden véél leuker was dan die van de overige Van Wettens. Over de duiker en langs de Rips ging het en ook de hond had er lol in. Maar kijk, wat zag de brave

lobbes, al hollend, links vanuit z'n ooghoeken? Inderdaad, daar liep aan de overkant van de Rips, ongeneerd en uitdagend, die vervelende grijs-zwart gestreepte kater van Mie Barrès. Och, de rest van het verhaal hoeft ik u niet te vertellen. Uw fantasie is - dat weet ik - groot genoeg. Andermaal moest een Van Wetten-telg uit het Ripswater worden gevist. Dit keer van onder een zelfgemaakte hondenkar. Gelukkig maar dat het water zo schoon was. Dat kon je een paar honderd meter stroomafwaarts, daar waar de Rips de afvoerpijpen van de plaatselijke textielindustrie was gepasseerd, niet meer zeggen.

Die Mie Barrès was de raadgeefster van de buurt. Haar wijs oordeel werd door iedereen zeer gewaardeerd en de mensen legden dan ook gaarne hun problemen aan haar voor. Ook haar man Driekske, we hebben het hier over Driekske van Berlo, begaf zich in die esoterische sferen. Hij stond bekend als de kruidenman. Met name zijn "Zevengetij," een door hemzelf volgens zeer geheim recept vervaardigde zalf, was in de wijde omtrek befaamd door de geneeskrachtige werking én door de enorme stank die het verspreidde. Toch was Driekske zelf ook vaak zoekende, met name naar het jeneverflesje dat hij dikwijls in de hof, tussen de aardappels verstopte, maar waarvan hij dan niet meer

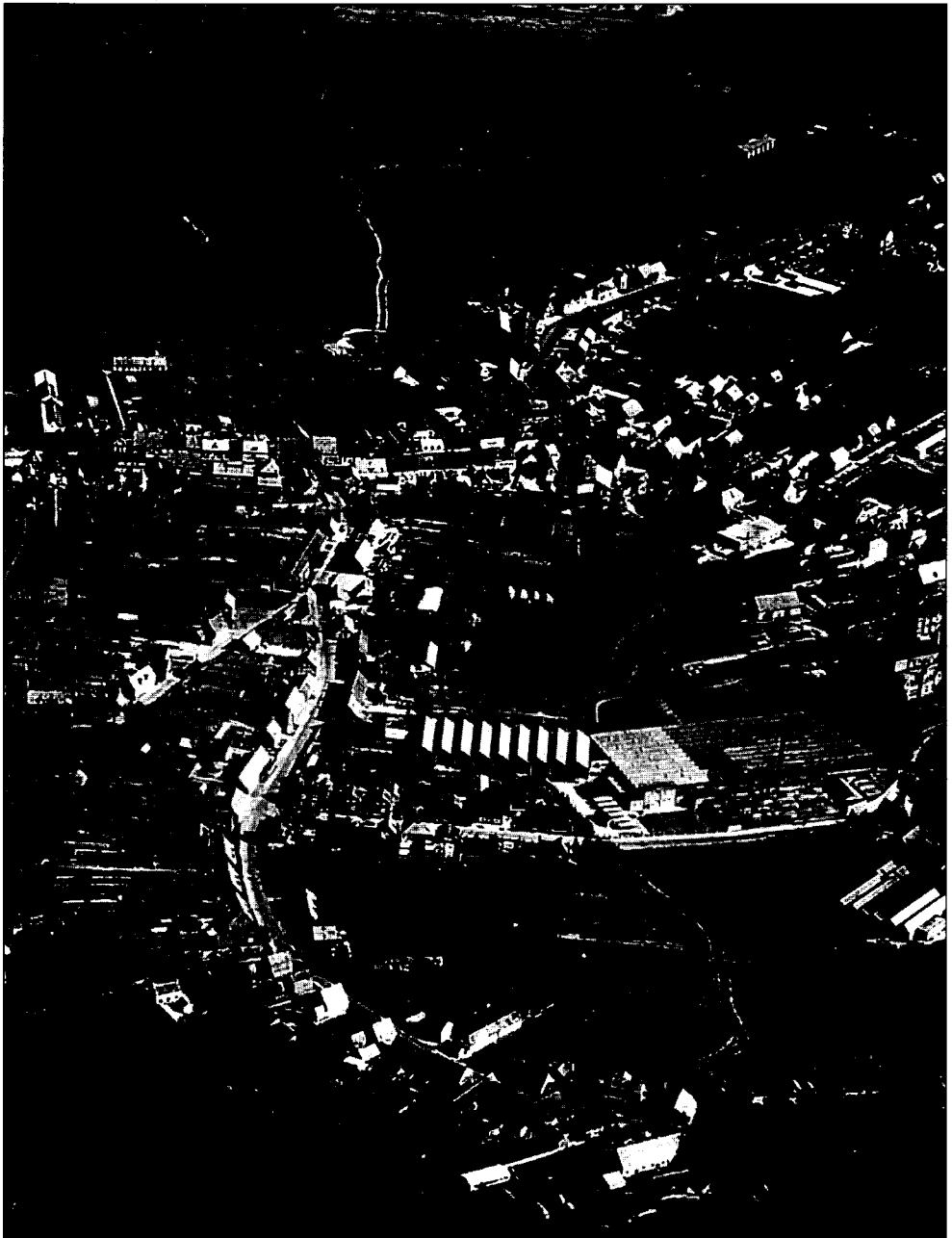
precies wist wáár precies in het erpelveld-
je hij het recentelijk had gelegd.

's Morgens vroeg verscheen steevast bak-
ker Van Brussel aan de boorden van de
Rips. Hij kwam er zijn ovendweil schoon-
maken. Dat was een lange stok waaraan
meerdere doeken waren bevestigd, en na
de sopbeurt in de Rips werd de hete oven
niet alleen met die ovendweil schoonge-
maakt, maar ook van de juiste vochtig-
heidsgraad voorzien. Gelukkig maar voor
Van Brussel en zijn klanten dat hij niet in
de Achterhaag woonde, want dan zouden
zijn broden toch wel extravagante kleuren
hebben gehad.

Ik heb zelf, in de drang om de (voor)vader-
lijke verhalen van beelden te voorzien, als
jeungske al, het speelterrein van die vorige
generatie Van Wettens verkend. Dat ging
toen, begin jaren '60, nog prima. Je kwam,
stroomopwaarts langs de Rips wandelend,
aan de achterzijde van de voetbalvelden
in de Molenstraat (als je goed op de bij-
gaande luchtfoto kijkt, zie je nog de tribu-
ne op het hoofdveld). En als je nog verder
doorliep kwam je uiteindelijk bij de boer-
derij aan de Lodderdijk waarin niet veel
later de St. Jozefkerk tijdelijk onderdak
heeft gevonden. En later, toen ik trouwde,
trokken wij in een huis aan de
Molenstraat, en de achtertuin kwam uit

op de Beverdijk. Maar mijn kinderen heb-
ben het krachtens rechten van anciënni-
teit aan hen toekomende speelterrein niet
meer kunnen benutten. Door de aanleg
van de Vondellaan, de Valeriusstraat en
later de Willem de Haasstraat is eerst de
Rips, en toen het Watermolengebied weg-
gemoffeld en grotendeels van de kaart
geveegd.

Nu ja, wij hebben aan het Kruiseind
opnieuw een stek gevonden waarvan de
voorzijde aan de straat, en de achterzijde
aan de velden en het buitengebied grenst.
Maar als ik dan zo naar die prachtige
luchtfoto kijk, en ik zie de mooie
Beverdijk, gemarkeerd door drie hoge
hooimijten, dat wijds open veld door-
midden snijden, dan wordt het mij zwaar
te moede. Want vrijwel alles wat op de
foto nog buitengebied is, is nu volge-
bouwd. Dan kijk ik naar de velden achter
ons huis en vrees dat de geschiedenis
zich zal herhalen. Ook daar zal in de toe-
komst worden gebouwd, net zolang tot-
dat we de bebouwde kom van Beek en
Donk tegenkomen, net zolang totdat
Nederland één grote, bebouwde kom is.
Daarom is het goed de herinnering leven-
dig te houden aan de tijd dat de Rips nog
vrolijk bruisend, open en dwars door het
buitengebied én door het dorp liep, en
zelfs en passant in staat was een water-
molen aan te drijven.

Op deze prachtige vogelvluchtopname is de loop van de Rips door Gemert nog goed te volgen. Rechts in het midden komt het riviertje 'in beeld.' Daarna stroomt het achterlangs de GVV-voetbalvelden aan de Molenstraat, en knikt vervolgens naar de bebouwde kom toe. Het watermolenterrein is goed herkenbaar. Aan deze zijde van de Haageijk duikt de Rips dan weer op, stroomt langs de textiel fabriek van Raaijmakers, passeert de (achter)Haag, en verdwijnt rechtsonder op de foto uit beeld, op weg naar de Kampen en de uitmonding in de Walgraaf of Snelle Loop.